

Практичний семінар для працівників НБУ та банкірів

Зменшення корисності

МСФЗ 9: практичні питання та обчислення

CFRR >>

**Centre for Financial
Reporting Reform**

 STAREP

Strengthening Auditing and Reporting in
the Countries of the Eastern Partnership

STAREP is supported with funding provided in part by
European Union, Austria's Federal Ministry of Finance,
Austrian Development Cooperation, Luxembourg's Ministry of
Finance, SECO - State Secretariat for Economic Affairs

Шамім Діуман

Консультант, CFRR,
Світовий Банк

Травень 2016 г.

- » Одна модель в МСФЗ 9 вимагає багато достовірної інформації, наприклад:
- » інформація для попереднього оцінювання кредитного ризику боржника та ідентифікації його значного збільшення.
- » інформація для попереднього оцінювання виникнення подій дефолту протягом 12 місяців після звітної дати.
- » інформація для попереднього оцінювання виникнення подій дефолту протягом усього строку інструмента, їх можливі результати і ваги.

Наслідки: Навіть невелика зміна 1 параметра може вплинути на остаточну суму визнаного збитку від зменшення корисності і, таким чином, на фінансові результати суб'єкта господарювання. Таким чином, застосувати ці новітні вимоги НЕ легко.

Проблеми з даними

- » Ідентифікація джерел історичних і поточних даних, а також побудова моделей PD і LGD, коли даних не вистачає.
- » Врахування макроекономічних прогнозів для попередньої оцінки перспективних очікуваних збитків за позиками .
- » Розробка робочого процесу для обчислення зменшення корисності, інтеграція існуючих банківських систем для підвищення своєчасності обчислення зменшення корисності та поліпшення постійного моніторингу.
- » Тлумачення змін, потрібних для існуючих моделей PD і LGD, та забезпечення узгодженості з стрес-тестування, процесом оцінки достатності внутрішнього капіталу (ICAAP) і моделями ціноутворення.
- » Визначення критеріїв проміжного зберігання або передачі для визначення, коли слід переходити від створення забезпечень на покриття збитків за позиками на один рік до їх створення на весь строк.

Проблеми з даними

- » Зближення існуючої звітності в рамках звітності Базельського комітету, фінансової та бухгалтерської звітності.
- » Інтеграція результатів окремих та агрегованих обчислень для використання в зовнішніх облікових системах.
- » Забезпечення системи фінансових показників для огляду аналізу якісних характеристик різних звітних періодів.
- » Моделювання та попереднє оцінювання складних параметрів, таких як дострокове припинення, дострокове погашення, опціони «колл» та майбутні очікування щодо плаваючих або форвардних ставок, які використовуються в обчисленні очікуваних кредитних збитків.
- » Обчислення скоригованої на кредит ефективної ставки відсотка (EIR), потрібної для дисконтування майбутніх очікуваних збитків.

Приклад

- » Загальна сума позик банку А, наданих його клієнтам, становить \$605000. Всі позики оцінюються за амортизованою собівартістю в балансі банку.
- » Клієнт ХХХ банку А офіційно оголосив банкрутство, так як його основний продукт – застарілий смартфон.
- » Останній стовпець таблиці містить відсоток очікуваного кредитного збитку (ECL) протягом 12 місяців в групах позик за індивідуальними строками погашення. ECL надається надійним рейтинговим агентством, яке обчислює «Очікувані збитки» для різних категорій позик і експозицій. Відсоток ECL ґрунтується тільки на майбутніх очікуваних збитках. За цими позиками ще немає «ініціюючої події».
- » Структура позик за строками погашення представлена в таблиці на наступному слайді.
- » Що таке забезпечення на покриття збитків за позиками відповідно до моделі зменшення корисності МСБО 39 і МСФЗ 9?

Приклад

Кількість днів прострочування	Сума в \$	% очікуваного кредитного збитку	
У межах строку погашення	500 000	0,40	
1-30 днів	50 000	0,75	
31-90 днів	25 000	5,00	
91-180 днів	15 000	8,00	
181-365 днів	7 000	25,00	
365+ днів	5 000	60,00	
Клієнтт ХХХ	3 000	100,00	
Сума	605 000		

Обчислення зменшення корисності в МСБО 39

- » Якщо виходити з попередньої таблиці та припущень, зменшення корисності в МСБО 39 – це
- » Що відбудеться, якщо ми змінимо сценарій: серед непогашених позик сумою \$500000 в межах строку погашення є непогашена позика в \$200,000 (залишається 4 роки до погашення), надана клієнту банку-великому виробнику. Його єдиний великий склад продукції згорів і можна достовірно оцінити, що протягом наступних 5 років продажі, дохід, прибуток компанії зменшиться на 50%.
- » Як ви обчислите забезпечення на покриття збитків за позиками згідно з МСБО 39?

Обчислення зменшення корисності в МСФЗ 9

- » Обчислення зменшення корисності в МСФЗ 9:
- » Забезпечення на покриття збитків за позиками =
 $(500000 \times 0,4) + (500000 \times 0,75) + \dots + 3000 =$
- » Ми також припускаємо, що є значне збільшення кредитного ризику, що означає перехід від етапу 1 до етапу 2.

Вплив ECL на банки

- » Основний вплив на банки – це потреба визнавати ECL постійно для всіх фінансових інструментів та на рівні індивідуальних та згрупованих активів. Банкам доведеться оновлювати суми ECL на кожну звітну дату, щоб відобразити зміни кредитного ризику фінансових інструментів. Це значно збільшить кількість і частоту обчислень зменшення корисності, які слід виконувати, та обсяг інформації, яку слід збирати для цього.
- » Обсяг пошуку інформації збільшиться в багатьох аспектах для розробки нового підходу зменшення корисності; наприклад, більш високі вимоги до глибини деталізації, прогнозу майбутніх збитків, нових моделей і моделювання.
- » Модель для обчислення ECL обумовлює потребу розглядати кожен фінансовий інструмент на рівні індивідуального активу, що означає потребу збирати та обробляти великий обсяг даних. Не зважаючи на те, що потреба в зборі даних на рівні індивідуального активу існує сьогодні в банках (напр., обчислення капіталу), рівень глибини деталізації даних, потрібний для процесу зменшення корисності в МСФЗ 9, є новою проблемою для фінансових відділів. Варто також зазначити, що оцінка процесу зменшення корисності входить до обсягу аудиторських перевірок законодавчо призначеними аудиторами, що не відноситься до обчислення капіталу.

Приклад

» Дата звітності банку В – 31 грудня. 1 липня 20У1 р. банк В надав 3-річну позику, за якою нараховуються відсотки, в 3500000 ВО Компанії С. Управлінський персонал попередньо оцінює наведені далі ризики дефолтів і збитків, які будуть наслідком дефолту на 1 липня Року 1 та на 31 грудня Року 1 і Року 2.

Приклад

Кінець періоду	А – ризик дефолту в наступні 12 місяців, %	В – ризик дефолту в місяцях 13-36, %	С – збиток, який буде наслідком дефолту, \$	(А+В)*С - очікуваний збиток за позицією протягом усього строку, \$
Станом на 1 липня Року 1	4	6	2,000,000	200,000
Станом на 31 грудня Року 1	5	10	1,000,000	150,000
Станом на 31 грудня Року 2	1	2	500,000	15,000

Приклад

» Яке забезпечення кредитних збитків слід реєструвати банку

В на:

- (i) 1 липня Року 1
- (ii) 31 грудня Року 1
- (iii) 31 грудня Року 2

Приклад

» **На 1 липня Року 1:**

при первісному визнанні банку В слід визнавати забезпечення кредитних збитків, еквівалентне очікуваним збиткам за 12 місяців. Етап 1

» очікуваний збиток за 12 місяців = $(4\% * \$2,000,000) = \$80,000$

» **На 31 грудня Року 1:**

» Банк В оцінює, *чи значно збільшився кредитний ризик* з часу первісного визнання позики (1 липня Року 1).

» *Кредитний ризик порівняно з первісним визнанням?* Загальний ризик дефолту збільшився від 10% до 15%, що є значним збільшенням.

» *Чи є абсолютний рівень кредитного ризику «низьким»?* Хоча «низький» кількісно не визначається, 15,0% ризик дефолту безумовно не здається низьким. Б.5.5.23 МСФЗ 9 посилається на приклад низького кредитного ризику, який є зовнішнім рейтингом «інвестиційного класу». Найнижчий рейтинг, який, як правило, вважається інвестиційним класом, - це «BBB», що означає достатні можливості для виконання фінансових зобов'язань.

Приклад

» Отже, забезпечення кредитних збитків має базуватися на очікуваних збитках протягом усього строку. Очікуваний збиток протягом строку = $(5,0\% + 10\%) * \$1,000,000 =$
\$150,000.

Приклад

» На 31 грудня Року 2:

- » Банк В знову оцінює, чи *значно збільшився кредитний ризик* із 1 липня Року 1. Оцінки такі:
- » *Кредитний ризик порівняно з первісним визнанням?*
Загальний ризик дефолту тепер зменшився до 3,0% і тому нижчий, ніж ризик при первісному визнанні в 10%
- » Тому забезпечення кредитних збитків слід повернути к тому, яке ґрунтується на очікуваних збитках за 12 місяців.
- » Очікуваний збиток за 12 місяців = $(1,0\% * \$500,000) = \mathbf{\$5,000}$

Етап 3. Зменшення корисності

- » Суб'єкт господарювання може бажати використати визначення «проблемних позик» місцевого регулятора, щоб визначити, коли потрібно передати активи до Етапу 3 та з Етапу 3 моделі зменшення корисності МСФЗ 9. Відповідно до правил місцевого регулятора, позику не можна повернути в портфель позик, поки не мінує принаймні 12 місяців з часу їх віднесення до категорії проблемних. Чи можна використати визначення проблемних позик регулятора як основу для здійснення передачі до Етапу 3 та з Етапу 3 моделі зменшення корисності МСФЗ 9?
- » Визначення проблемних позик регулятора може бути неприйнятним для цілей МСФЗ 9. МСФЗ 9 вимагатиме передачі активу з Етапу 3, якщо кредитний ризик за фінансовим інструментом покращується настільки, що корисність фінансового активу більше не зменшується внаслідок позики. Ніщо в МСФЗ 9 не забороняє, щоб передача з Етапу 3 відбулася раніше ніж через 12 місяців після передачі до Етапу 3. Регуляторне визначення проблемних позик можна використати як корисну відправну точку при розробці визначення дефолту, але, ймовірно, потрібні зміни для відповідності вимогам МСФЗ 9.

Період оцінки

- » **Приклад – період оцінки**
- » Суб'єкт господарювання Е надає 12-місячну позику суб'єкту господарювання F. У контракті зазначається, що позику можна продовжити ще на 6 місяців за власним вибором суб'єкта господарювання Е (позикодавець). Управлінський персонал суб'єкта господарювання Е вважає ймовірним продовження позики. Припускається, що позика відповідає умові МСФЗ 9 «лише погашення основної суми та сплата відсотків», щоб бути оціненою за амортизованою собівартістю.
- » У цьому прикладі очікувані збитки оцінюватимуться на основі 12-місячного контрактного строку. Оцінка не враховуватиме можливі майбутні збитки, які виникають унаслідок рішення управлінського персоналу продовжити позику на додатковий 6-місячний період, якщо або поки варіант продовження не буде здійснений. Це відбувається тому, що це продовження за власним вибором позикодавця; отже 12 місяців – це максимальний *контрактний* період, протягом якого позикодавець доступний кредитному ризику.
- » Проте якщо суб'єкт господарювання F (позичальник) матиме право продовжити позику, максимальний контрактний період кредитного ризику становитиме 18 місяців.

Період оцінки

- » **Практичне розуміння– кредитні картки та інші подібні продукти**
- » Деякі фінансові інструменти містять компонент позики та компонент невиконаних зобов'язань; вплив цього полягає в тому, що контрактні можливості суб'єкта господарювання вимагати погашення і скасування невиконаних зобов'язань необов'язково обмежують його доступність кредитним збиткам контрактним періодом повідомлення. Прикладами є відновлювані кредитні лінії, такі як кредитні картки та можливості овердрафту, які позикодавець може відкликати відповідно до контракту з повідомленням всього лише за один день.
- » На практиці позикодавці продовжують надання кредиту протягом більш тривалого періоду в таких ситуаціях. Наслідком цього є те, що позикодавець часто може відкликати послугу тільки після збільшення кредитного ризику позичальника, що може бути занадто пізно для запобігання деяких або всіх очікуваних кредитних збитків. МСФЗ 9 містить конкретне керівництво з таких угод, яке зазначає, що суб'єкт господарювання оцінює очікувані кредитні збитки протягом періоду, в якому суб'єкт господарювання доступний кредитному ризику та очікувані кредитні збитки не зменшуються заходами з управління кредитним ризиком, навіть якщо цей період може виходити за межі максимального контрактного строку.
- » У цьому Стандарті зазначається, що під час визначення періоду, протягом якого суб'єкт господарювання доступний кредитному ризику, він має розглядати чинники, такі як доречна історична інформація та досвід стосовно подібних фінансових інструментів. Це керівництво, сфера застосування якого є вузькою, не слід застосовувати за аналогією до інших інструментів.

Прогнозування збитків

Прогноз майбутніх збитків

- » Нове правило означає, що банкам доведеться прогнозувати майбутні збитки. При цьому, банкам доведеться брати кожен контракт і прогнозувати його характеристику в майбутньому, прогножуючи майбутні грошові потоки для кожного активу, який вони утримують. Цей крок генеруватиме значний обсяг даних. Навіть якщо ці дані, можливо, не потрібно зберігати протягом тривалого часу, сам факт, що їх слід згенерувати, впливає на час, потрібний для їх надання, і необхідність місця для зберігання.

Нові моделі

- » для прогнозування збитків, потрібно розробити нові моделі для моделювання характеристики активів банку відповідно до певних економічних сценаріїв. Ці нові моделі потрібно розробляти на основі історичних даних, щоб зібрати дані про історичну характеристику. Це означає, що історичні дані, які фіксують характеристику збитків, мають бути доступними, додаючи додатковий обсяг до вже великого обсягу даних, потрібних для обчислення ECL.

Контрольований процес

- » З прийняттям МСФЗ 9 буде більше перевірок банків законодавчо призначеними аудиторами та регуляторами. Отже, більше не буде прийнятною зміна значень даних автоматично або вручну, без дотримання контрольованого процесу з належним, документованим поясненням.
- » Після виконання обчислень ECL, банки можуть використовувати аналітичні системи для оцінки фінансового впливу. Внаслідок тісного зв'язку між обчисленнями основних фінансових показників діяльності (KPIs) та основних показників ризику (KRIs), в більшості випадків це вимагатиме повторних обчислень.

Контрольований процес

Департамент управління ризиками	Комітет з операційних ризиків /Відділ внутрішнього аудиту	Департамент управління ризиками /Відділ кредитування/Департамент фінансів	Управління	Зовнішні аудитори і регулятори
Сегментація портфеля	Перевірка/Затвердження	Методологія та обчислення ECL	Аналіз результатів	Нагляд та проведення аудиторських перевірок
Розробка моделі/змінні/параметри	Огляд і моніторинг моделі	Облік	KPIs і KRIs Контрольні показники	
Тестування моделі		Внутрішня і зовнішня звітність	Затвердження	

Сегментація портфелів

» Через великий обсяг МСФЗ 9 і кілька методологічних варіантів, банкам потрібно буде застосовувати різні підходи оцінки ECL до різних сегментів своїх портфелів. З цієї причини, перший вибір, який банкам повинен зробити – як сегментувати портфелі для цілей оцінки ECL.

Сегментація портфелів

» Після того, як визначена оптимальна методологія, банкам потрібно агрегувати дані з джерел даних в рамках всієї організації і помістити їх в автоматизовану, централізовану систему для тестування. Але враховуючи, що інтеграція даних, створення забезпечень, якість і агрегування створюють, як і раніше, численні проблеми для більшості установ, це може бути не легким завданням. Крім того, відстеження та документування перетворення даних, необхідних для правильного управління та контрольованості часто займає багато часу, є неефективним і неповним.

МСФЗ та Базельська угода/ Директива про вимоги до капіталу (CRD IV)

МСБО 39

- «Недостатньо та занадто пізно»
- Ґрунтується на моделі «понесених» збитків

МСФЗ 9

- Модель «очікуваних» збитків
- Більш орієнтований на проблеми нагляду і Базель III
- Все ще є відмінності з Базель III, компонентом II, стрес-тестами в і різних сценаріями

Наслідки

- Роль органів банківського нагляду стає більш важливою, ніж будь-коли
- Необхідність кращого розуміння відмінностей між різними підходами
- Необхідність розуміння, де зупиняється зменшення корисності в МСФЗ і де починаються пруденційні збитки в Базель III

«Регуляторні вимоги до капіталу» і Базель III (PDs) порівняно з МСФЗ 9 (PDs)

- » Очікувані кредитні збитки протягом 12 місяців, які використовуються для цілей регулювання, як правило, базуються на ймовірностях дефолту «протягом циклу» (ТТС) (тобто ймовірність дефолту в економічному середовищі з нейтральним циклом) і може включати в себе коригування в цілях обачливості.
- » PD, яка використовується для МСФЗ 9, має бути ймовірністю в «момент часу» (РіТ) (тобто ймовірністю дефолту в поточних економічних умовах) і не містить коригування в цілях «обачливості». Проте регуляторні PDs можуть бути корисною відправною точкою, за умови можливості їх узгодження з PDs МСФЗ 9.
- » Як наслідок, під час сприятливого кредитного середовища, PD (РіТ) МСФЗ 9 буде нижчою, ніж регуляторна PD (ТТС), в той час як коригування буде протилежним під час фінансової кризи:
- » Стандарті не надають керівництва стосовно того, як коригувати ТТС PD до РіТ PD. Процес є складним і вимагатиме використання судження.

Стандартизований підхід

- » Банкам дозволяється включати загальні забезпечення на збитки за позиками в капітал 2-го рівня, за умови дотримання ліміту 1,25% зважених за ризиком активів.
- » «Групове забезпечення зменшення корисності» згідно з МСФЗ 9 відповідатиме лише критеріям для включення до капіталу 2-го рівня, якщо:
 - » вони вільно і повністю доступні, стосовно визначення часу та суми, для покриття збитків унаслідок кредитного ризику, який ще не матеріалізувалися;
 - » вони відображають збитки внаслідок кредитного ризику для групи експозицій, щодо яких установа не має на даний час немає доказів того, що подія збитку сталася.
- » Відповідно до стандартизованого підходу (SA), немає пруденційного забезпечення на покриття збитків за позиками, якщо юрисдикція не запровадила забезпечення збитків за позиками додатково до вимог до капіталу за SA. Якщо це так, і обліковий збиток менше від пруденційного забезпечення збитків за позиками, різницю вираховують з капіталу 1-го рівня.

Базель II/III і Директива про вимоги до капіталу (CRD IV) порівняно з МСФЗ 9

Управління кредитним ризиком в Базель/«Регуляторні вимоги до капіталу» (CRR)	Обчислення	Розгляд	Зв'язки з МСФЗ 9
Стандартизований підхід	Шаблонне	Очікувані збитки в Базель III відсутні/«Регуляторні вимоги до капіталу» (CRR), оскільки вимога до капіталу є шаблонною та ґрунтується на зважанні за ризиком (RW)	Регуляторні дані не можуть бути використані для МСФЗ 9
IRB (базовий) підхід – на основі внутрішніх рейтингів позичальників	Власні попередні оцінки банками PD протягом 12 місяців, інші змінні встановлюються регуляторами	Забезпечення банків порівнюються з очікуваними збитками (EL) і вносяться коригування до нормативного капіталу	Дані про PD можна використовувати як основу для МСФЗ із коригуваннями (див. наступний слайд)
IRB (просунутий) підхід	Власні попередні оцінки банками змінних	Забезпечення банків порівнюються з очікуваними збитками (EL) і вносяться коригування до нормативного капіталу	Дані про PD можна використовувати як основу для МСФЗ с коригуваннями (див. наступний слайд)

Базель II/III і «Регуляторні вимоги до капіталу» (CRR) порівняно з МСФЗ 9

» Коригування до PD

Параметри	Базель/Директива про вимоги до капіталу CRD IV	МСФЗ 9
Час	5 - 7 років	Відсутні спостереження за визначений період
Економічний цикл (див. слайд 29)	ТТС	РiТ
Визначення дефолту	> 90 днів	Немає визначення, але існує спростовне припущення не більше 90 днів
Обчислення	PDxLGDxEAD	PDxPV грошових потоків, корисність яких зменшилася (один метод для обчислення)
Нижня межа	Обчислення PD/LGD і Компонент 2	Відсутні пороги чи нижні межі
Мета попередніх оцінок PD	Середня величина попередньої оцінки протягом наступних 12 місяців	Попередня оцінка протягом 12 місяців або всього строку

- » Застосування МСФЗ 9 приведе до більшого використання високоякісних та детальних джерел даних.
- » Відсутність даних і судження може зашкодити застосуванню МСФЗ 9.
- » Очікувані збитки за МСФЗ 9 і Базель III можна коригувати з метою приведення у відповідність.
- » Слід розглянути багато практичних питань і вплив на власні кошти.